

Geïntegreerd maritiem beleid

Auteurs

Ann-Katrien Lescrauwaet ¹
Jan Mees ¹
Patrick Roose ²
Gert Verreet ³
Jesse Verhalle ⁴

Lectoren

Julian Barbieri ⁵
Kathy Belpaeme ⁶
Jan-Bart Calewaert ⁷
Sheila Heymans ⁸
Frank Maes ⁹

¹ Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

² Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN),
Operationele Directie Natuurlijk Milieu (OD Natuur)

³ Departement Economie Wetenschap en Innovatie (EWI),
Vlaamse overheid

⁴ FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en
Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu, Dienst Marien Milieu

⁵ Marine Policy and Regional Implementation Section – IOC
UNESCO

⁶ Gebiedswerking Kust, provincie West-Vlaanderen

⁷ European Marine Observation and Data Network (EMODnet)

⁸ European Marine Board (EMB)

⁹ Universiteit Gent (UGent)

Lescrauwaet, A.K., Mees, J., Roose, P., Verreet, G., Verhalle, J. (2018). Geïntegreerd maritiem beleid. In: Devriese, L., Dauwe, S., Verleye, T., Pirlet, H., Mees, J. (Eds.) Kennisgids Gebruik Kust en Zee 2018 - Compendium voor Kust en Zee. p. 5-22.

1.1 Geïntegreerd beleid voor de oceaan

1.1.1 Agenda 2030: een globaal beleid voor duurzame ontwikkeling

Twintig jaar na de eerste wereldtop 'Verenigde Naties Conferentie inzake Milieu en Ontwikkeling' (UNCED, Rio de Janeiro, 1992) die leidde tot [Agenda 21](#), publiceerde de VN een vernieuwde Globale Agenda voor Duurzame Ontwikkeling (DO), beter gekend als [Rio+20](#) (2012). In September 2015 aanvaardde de Algemene Vergadering van de VN (UNGA) de resolutie '*Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*' (figuur 1). De [Agenda 2030](#) omvat 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs) met 169 onderliggende 'targets' die zich richten op thema's gaande van: geen honger, geen armoede, goede gezondheid en welzijn, duurzame steden en gemeenschappen, tot klimaatactie (VN-resolutie [A/RES/70/1](#)). In de Agenda 2030 drukt de wereldtop de belofte uit om tot gezamenlijke actie over te gaan in een universele beleidsagenda voor DO. De Agenda 2030 haalt klimaatswijziging aan als één van de belangrijkste huidige uitdagingen en stelt dat de opwarming van de aarde, de zeespiegelstijging, de verzuring van de oceaan en andere gevolgen een ernstige bedreiging vormen voor de kustgebieden, in het bijzonder deze in laaggelegen gebieden ([SDG13](#)). [SDG14](#) beoogt het 'behoud en duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en mariene hulpbronnen voor een duurzame ontwikkeling'. De 10 targets die [SDG14](#) onderbouwen richten zich onder meer op de reductie van mariene vervuiling en oceaanverzuring, het behoud en herstel van mariene en kust-ecosystemen, het beëindigen van illegale, niet-gerapporteerde en niet-gereguleerde vormen van visserij (IUU) en het toekennen van zogenaamde perverse subsidies, en de ontwikkeling van de mariene onderzoekscapaciteit en transfer van technologie.

DO is onlosmakelijk verbonden met een gezonde oceaan. Niet enkel de targets van [SDG14](#), maar ook het behalen van verschillende andere SDGs is niet mogelijk zonder het streven naar een gezonde oceaan en kustgebieden omdat zij een veelvoud aan ecosysteemfuncties verzorgen ([Singh et al. 2018](#)). De oceaan speelt een cruciale rol in het klimaatstelsel door de 'onzichtbare' ecosysteemdiensten die het ontwikkelt ([Stocker 2015](#)). Denk aan het bufferen van de impact van substanties (zoals CO₂) en energie (straling van de zon) die bijdragen tot de globale klimaatswijziging ([SDG13](#)). Tot dusver heeft de oceaan meer dan 90% opgenomen van de niet-benutte energie die door de mens in het klimaatstelsel is gebracht, en heeft het ongeveer 30% van de antropogene CO₂ geabsorbeerd. De gevolgen van deze koolstofopname uit zich onder meer in de verzuring van de oceaan, die zelfs op grote diepte meetbaar is ([Stocker 2015](#)). [SDG target 14.3](#) doet een oproep om die oceaanverzuring te beperken en aan te pakken, onder meer door een sterkere samenwerking op wetenschappelijk gebied en op alle beleidsniveaus ([UN 2015](#)). Het akkoord van Parijs, aangenomen in 2015, was de eerste van de Conferenties van de Partijen (COP) in het 'Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering' (*United Nations Framework Convention on Climate Change*, [UNFCCC](#)) waar de intrinsieke band tussen klimaat en de oceaan erkend wordt ([UN 2015](#)). Het UNFCCC is een cruciaal instrument in de aanpak van deze oceaan-klimaat connectie voor de Agenda 2030.

1.1.2 VN-raamwerk en de geïntegreerde duurzaamheidsagenda voor de oceaan

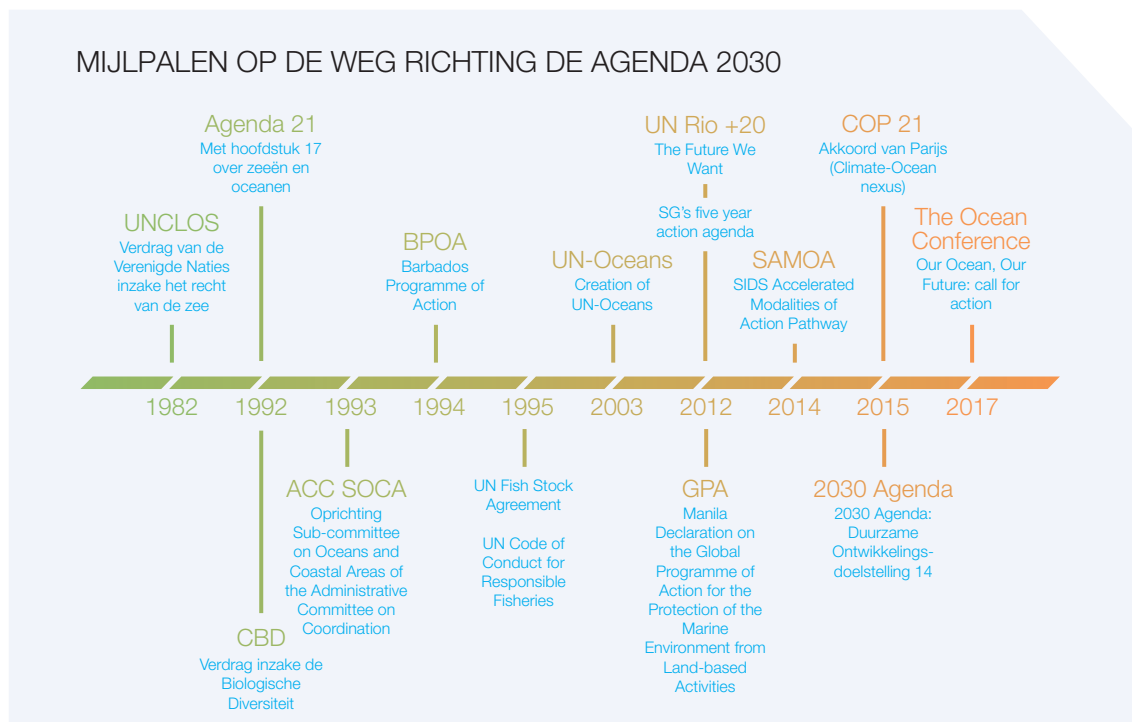
UN-OCEANS: COÖRDINATIE TUSSEN DE VN-AGENTSCHAPPEN

In 1993 vormden de betrokken VN-agentschappen het Sub-comité voor Oceaan en Kustgebieden van het Administratief Coördinatiecomité ([ACC SOCA](#)), in de context van het 'Oceaan'-hoofdstuk ([Hoofdstuk 17](#)) in de Agenda 21. In 2003 werd het [UN-Oceans](#) opgericht als hét VN inter-agentschap coördinatiemechanisme, met het oog op een verbeterde coördinatie, coherentie en effectiviteit van de organisaties die binnen het VN-systeem competenties hebben in verschillende oceaan-gerelateerde zaken (figuur 2). De referentietermen van de UN-Oceans zijn herzien in 2013 (VN-resolutie [A/RES/68/70](#)). De Wetenschappelijke Adviesraad van de voormalige VN Secretaris-Generaal identificeerde acht grote maatschappelijke uitdagingen, inclusief de nood aan een 'verbeterd onderzoek en beheer voor de ontwikkeling van duurzame economieën gebaseerd op een degelijke kennis van de oceaan' (UNESCO 2016).

Een breed gedragen en richtinggevend principe in de VN-(milieu)verdragen, zoals het Biodiversiteitsverdrag (1992), is de 'ecosysteembenadering'. Deze beschouwt een gezond ecosysteem als basisvoorwaarde voor het ontwikkelen van een duurzame maritieme economie, in het bijzonder op lange termijn. De ecosysteembenadering is een richtsnoer in Europese (mariene) wetgeving en bij de doorvertaling ervan op nationaal niveau.

UN-Oceans dient als Interinstitutioneel Samenwerkingsmechanisme voor verschillende oceaan-gerelateerde onderwerpen. UN-Oceans rapporteert aan de Algemene Vergadering van de VN (AAVN) via het informele consultatieve proces en de jaarlijkse Omnibus-resoluties en jaarverslagen over oceanen en zeeën (figuur 2). De volgende 3 processen zijn vastgesteld onder de AAVN:

- Het VN-informele adviesproces over oceanen en het zeerecht ([the Consultative Process - ICP](#)), opgericht in 2002, als een intergouvernamenteel forum om oceanaangelegenheden jaarlijks te bespreken;

Figuur 1. Mijlpalen in het traject naar de globale Duurzame Ontwikkelingsagenda, de Agenda 2030.

- De Intergouvernementele Conferentie die belast is met de ontwikkeling van een internationaal juridisch bindend instrument (ILBI) krachtens het UNCLOS inzake de instandhouding en het duurzame gebruik van de mariene biologische diversiteit van gebieden buiten de nationale jurisdictie (*BBNJ*) tegen 2020, vastgesteld in 2017 (VN-resolutie [A/RES/72/249](#));
- Het reguliere proces voor globale rapportage en beoordeling van de toestand van het mariene milieu, inclusief sociaaleconomische aspecten (*the Regular Process*) dat in 2004 werd opgericht, heeft tot doel de wetenschappelijke basis voor beleidsvorming te versterken. De eerste mondiale geïntegreerde mariene beoordeling, of *World Ocean Assessment* (WOA), werd in 2015 afgerond. De tweede WOA (VN-resolutie [A/RES/70/235](#)) zal vijf jaar duren, i.e. van 2016 tot 2020 (VN-resoluties [A/RES/71/257](#) en [A/RES/71/362](#)).

De VN-oceaanconferentie (New York, juni 2017) nam de intergouvernementele overeengekomen politieke verklaring ‘*Our Ocean, our future: call for action*’ aan. Deze verklaring is de samenvatting van zeven partnerschapdialogen en meer dan 1.400 vrijwillige toezeggingen om de implementatie van SDG14 en verwante doelstellingen te bevorderen (VN-resolutie [A/RES/71/312](#)). In oktober 2017 werd ambassadeur Peter Thomson van Fiji benoemd tot speciaal VN-gezant voor de oceaan, om gevolg te geven aan de resultaten van de VN-oceaanconferentie en de uitvoering van de vrijwillige verbintenissen ter ondersteuning van de SDG14 van de Agenda 2030.

Een overzicht van de VN-verdragen, inclusief het VN Zeerechtverdrag, ook gekend als de ‘Grondwet voor de oceaan’ (*UNCLOS 1982*) is beschikbaar in [Maes et al. 2013](#) en [Verleye et al. 2018](#).

VN AGENDA VOOR OCEAANONDERZOEK: IOC UNESCO

De Intergouvernementele Oceanografische Commissie (*IOC*) van UNESCO (figuren 2 en 3) is het VN-orgaan dat belast is met de wereldwijde coördinatie en uitvoering van programma’s voor oceaanonderzoek en -observatie, uitwisseling van gegevens en informatie, vroegtijdige waarschuwingsmechanismen, duurzaam beheer en capaciteitsontwikkeling, inclusief training.

In 2017 publiceerde het IOC het eerste *Global Ocean Science Report* (*GOSR*), i.e. een beoordeling van de status en trends in oceaanonderzoekscapaciteit over de hele wereld. Het rapport identificeert en kwantificeert de belangrijkste elementen van het oceaanonderzoek op nationale, regionale en mondiale schaal, inclusief personeel, infrastructuur en publicaties.

In december 2017 besloot de AVVN (VN-resolutie [A/RES/72/73](#)) tot een wereldwijd VN-decennium van oceaanonderzoek voor duurzame ontwikkeling (2021-2030) (*UN Decade of Ocean Science for Sustainable Development*) als een

IOC MIDDELLANGE-TERMIJN STRATEGIE - DE ZES FUNCTIES

Figuur 3. De zes belangrijkste functies ter ondersteuning van de IOC-UNESCO middellangetermijnstrategie (2014-2021).

gemeenschappelijk kader om ervoor te zorgen dat het oceaan onderzoek landen kan ondersteunen bij het bereiken van de SDG14. In opdracht van de AVVN zal het IOC van UNESCO het voorbereidingsproces van het decennium coördineren (zie verder 1.3.2 EU-wetenschaps- en innovatieagenda voor een duurzaam beheerde oceaan, figuur 5).

Specifiek onderzoek wordt uitgevoerd ter ondersteuning van de VN-organisaties die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van het beleid en de regelgeving, bv. op het gebied van visserij, scheepvaart, natuurbehoud en bescherming van de biodiversiteit. De recente uitbreiding van maritieme activiteiten richting het Noordpoolgebied en de diepzeegrenzen vereist het aanpakken van belangrijke wetenschappelijke, technische en beleidskwesties. UNCLOS *deel XIII* en *deel XIV* bieden het wettelijk kader voor het uitvoeren van wetenschappelijk oceaanonderzoek en de overdracht van mariene technologie.

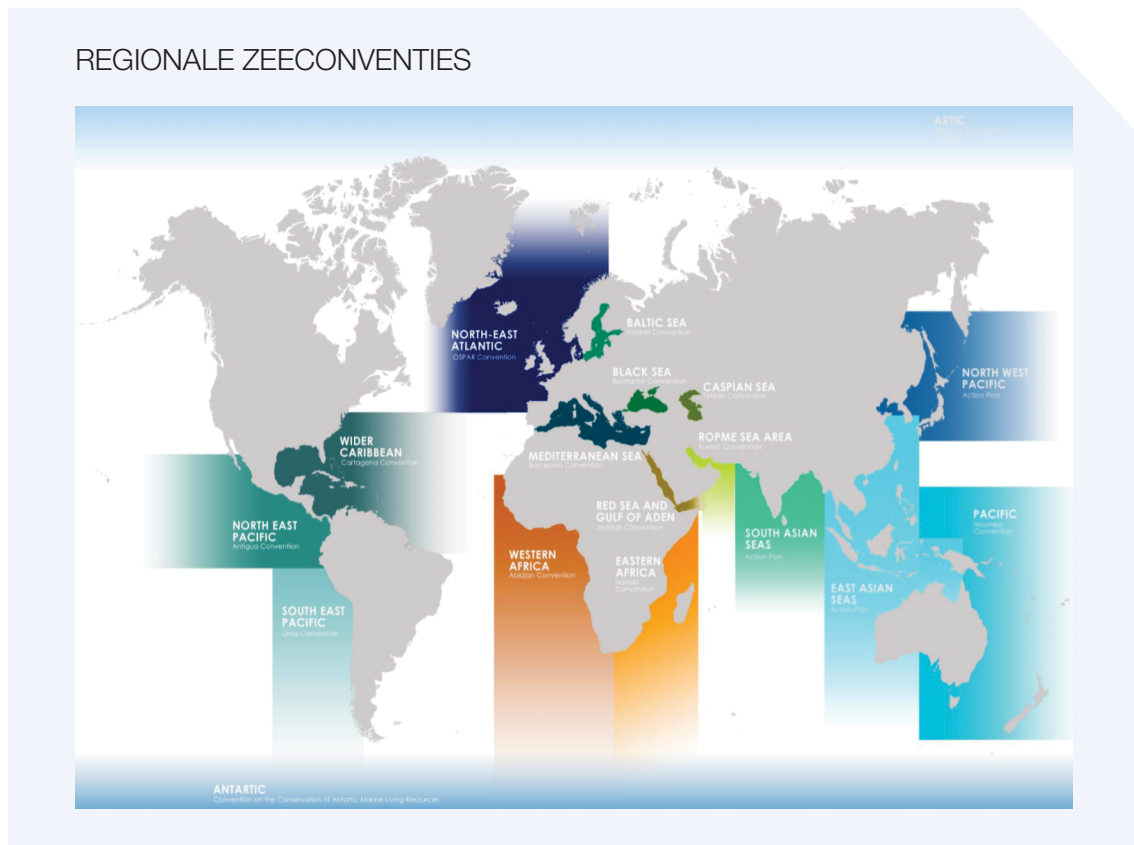
1.2 Niet-VN verdragen

1.2.1 Niet-VN globale en regionale verdragen

Wereldwijde, niet-VN-verdragen omvatten de *Ramsar-Conventie* (1971) en de Internationale Overeenkomst voor de Regulering van de Walvisvaart (*IWC 1946*).

Op niveau van de regionale zee zijn er veertien van de Regionale Zee Programma's die ook juridisch bindende niet-VN-verdragen hebben aangenomen voor de bescherming van het mariene milieu als onderdeel van de regionale zeeverdragen en het actieplan. De vier Europese regionale zeeverdragen omvatten het *Verdrag van Helsinki* (HELCOM) in de Baltische Zee, het *Verdrag van Barcelona* (UNEP-MAP) in de Middellandse Zee, het *Verdrag van Boekarest* in de Zwarte Zee en het *OSPAR-Verdrag* in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan, waaronder de Noordzee (figuur 4).

REGIONALE ZEECONVENTIES

Figuur 4. (Niet-VN) regionale zeeverdragen wereldwijd (Bron: UNEP).

OSPAR is het mechanisme waarmee 15 nationale overheden en de EU samenwerken om het mariene milieu van de Noordoost-Atlantische Oceaan, inclusief de Noordzee, te beschermen (zie thema **Natuur en milieu**). Het werk van de OSPAR-commissie wordt gestuurd door het principe van de 'ecosysteembenadering' bij een geïntegreerd beheer van menselijke activiteiten in het mariene milieu. Dit wordt ondersteund door een verplichting van de verdragsluitende partijen om het voorzorgs- en de vervuiler betaalt-beginsel toe te passen en gebruik te maken van de beste beschikbare technieken (BBT) en de beste milieupraktijk (BMP), met inbegrip van schone technologie. Het OSPAR-secretariaat treedt ook op als secretariaat voor het Verdrag van Bonn (*Bonn Agreement* 1969) dat voorziet in een mechanisme waarmee de Noordzeelanden en de EU (de verdragsluitende partijen) samenwerken in de bestrijding van verontreiniging in het Noordzeegebied door maritieme rampen en chronische verontreiniging door schepen en offshore-installaties; en om gezamenlijk toezicht uit te oefenen als hulpmiddel bij het opsporen en bestrijden van vervuiling op zee. In dit verband hebben de *ministeriële Noordzeeconferenties en -verklaringen* (1984-2006) gezamenlijke acties uitgevoerd om de toestand van het milieu te beoordelen en milieudoelstellingen te formuleren als politieke basis voor het vaststellen van maatregelen om de verontreiniging in de Noordzee te verminderen.

Op internationaal niveau dient de Groep van Zeven (G7) als een forum voor sterk geïndustrialiseerde democratieën om het economisch, veiligheids- en energiebeleid te coördineren. De G7-leden Canada, Frankrijk, Duitsland, Italië, Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten hebben een aantal invloedrijke communiqués en blauwdrukken geïntroduceerd die zeer relevant zijn voor de oceaan, bv. de Tsukuba Verklaring (2016), Turijn (2017) en de Charlevoix Blauwdruk (2018) (zie ook 1.3.2 EU-wetenschaps- en innovatieagenda voor een duurzame oceaan) (figuur 5).

1.2.2 Mondiale samenwerking in oceaanonderzoek

Op mondiaal niveau werken een aantal relevante niet-VN-systemen en -netwerken samen ter ondersteuning van de duurzaamheidsagenda voor de oceaan. Zij vertegenwoordigen de samenwerkingsverbanden bij het bevorderen van een onderzoeksagenda voor de oceaan en het mobiliseren van financiering voor oceaanonderzoek. Enkele voorbeelden van de meest actieve zijn het Partnerschap voor Observatie van de Mondiale Oceanen (*Partnership for Observation of the Global Oceans, POGO*), het Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (*Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES*), het *Future Earth*-programma met zijn samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie voor globale DO (*Future Earth Programme*), het Wetenschappelijk Comité voor

oceanonderzoek (*Scientific Committee on Oceanic Research, SCOR*) (onder de *International Science Council - ISC*), het *Belmont Forum* als een internationaal partnerschap van financieringsorganisaties en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (*OECD, Future of the Ocean Economy, Innovation in the ocean economy 2017-2018*).

1.3 Europese Unie

1.3.1 Het Europees geïntegreerd maritiem beleid

Het geïntegreerd maritiem beleid van de EU (GMB, COM (2007) 575) streeft naar een coherente aanpak van alle mariene en maritieme vraagstukken van de EU en meer coördinatie tussen beleid en beleidsdomeinen om een hoger rendement uit de oceaan te halen en de schade aan het milieu te verminderen. Het bestaat uit een aantal transversale beleidsinstrumenten en wordt gecoördineerd door het directoraat-generaal Maritieme Zaken en Visserij (DG MARE).

De EU was al lang partij bij de regionale zeeverdragen in Europa en ontwikkelde haar waterbeleid in overleg met deze, meestal door lidstaten gestuurde, organisaties. Een verdere strategische stap naar een meer geïntegreerde aanpak van het beheer van het mariene milieu is gezet met de Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000/60/EG). De KRW is van toepassing in kustwateren tot 1 nautische mijl (NM) zeewaarts vanaf de basislijn (i.e. laagwaterlijn) voor het bereiken van een goede ecologische toestand; voor bepaalde aspecten van de chemische waterkwaliteit is de KRW van toepassing op de gehele territoriale zee tot 12 NM. De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS, 2008/56/EG) heeft een relatief vergelijkbare aanpak voor een geïntegreerd beheer voor de bescherming van het mariene milieu opgesteld. De KRMS wordt beschouwd als de milieupijler van het GMB en biedt een gemeenschappelijk kader voor het vaststellen van milieudoelstellingen voor de bescherming en het behoud van het mariene milieu. De KRMS streeft naar een 'goede milieutoestand' (GMT) voor alle zeeën onder de jurisdictie van de lidstaten tegen 2020. De ecosysteembenadering is verankerd in het wettelijk kader van het GMB als een leidend beginsel voor het beheer van menselijke activiteiten in overeenstemming met het voorzorgsbeginsel. De KRMS en KRW zijn complementair aan andere milieuriichtlijnen, zoals de Habitat- (92/43/EEG) en Vogelrichtlijn (2009/147/EG) (zie thema **Natuur en milieu**). De lidstaten moeten zorgen voor een goede koppeling tussen deze twee kaders (KRMS en KRW). Gemeenschappelijke implementatiestrategieën (GIS) bieden een platform voor de lidstaten en DG Milieu (DG ENV) van de EC is bevoegd voor de coördinatie en opvolging van de implementatie van deze richtlijnen.

De richtlijn voor maritieme ruimtelijke planning (MRP, 2014/89/EU) en de Aanbeveling inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG, 2002/413/EG) zijn belangrijke instrumenten binnen het toepassingsgebied van het GMB. De MRP-richtlijn ondersteunt de EU-strategie voor blauwe groei (COM (2012) 494) die bijdraagt tot de verwezenlijking van de doelstellingen van 'Europa 2020 - Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei' (COM (2010) 2020). Door het gebruik van de maritieme ruimte te optimaliseren, draagt MRP ook bij aan een betere implementatie van de EU-milieuwetgeving (KRMS, Natura 2000, etc.) door de milieueffecten te verminderen.

De 'EU-strategie voor marien en maritiem onderzoek' (COM (2008) 534), opgesteld in het kader van het GMB na de verklaring van Aberdeen (2007), heeft tot doel de nodige wetenschappelijke informatie te verstrekken voor betere besluitvorming ter ondersteuning van het duurzame gebruik van de oceaan en zijn hulpbronnen. Sinds de inwerkingtreding heeft het GMB de uitvoering mogelijk gemaakt van acties met een thematische of regionale aanpak (tabel 1, zie ook figuur 5 voor de Europese dimensie).

In het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan is een maritieme strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei (COM (2013) 279) overeengekomen door Portugal, Spanje, Frankrijk, Ierland en het Verenigd Koninkrijk (2011). De samenwerking in de Noord-Atlantische Oceaan werd verder versterkt door de Verklaring van Galway (*Galway Statement on Atlantic Ocean Cooperation 2013*), waarmee de onderzoeksalliantie voor de Atlantische Oceaan (AORA) tussen de EU, de VS en Canada werd opgericht. De AORA heeft tot doel de samenwerking van de partners te vergroten inzake oceanobservatie in de Atlantische Oceaan, inclusief de effecten van de nabijgelegen Noordelijke IJszee. De *Belém Verklaring*, een gezamenlijke verklaring tussen de EU, Brazilië en Zuid-Afrika (juli 2017) naar aanleiding van de *Verklaring van Galway*, beoogt een geïntegreerde aanpak van onderzoek en ontwikkeling in de hele Atlantische Oceaan en de aangrenzende landen.

De gezamenlijke EU-mededeling over internationaal oceanbeheer voor veilige, beveiligde, schone en duurzaam beheerde oceanen (JOIN (2016) 49) maakt deel uit van het antwoord van de EU op de VN Agenda 2030 – meer specifiek voor SDG14 – en zet de *EU-mondiale strategie* om in de praktijk. Het pleit voor een verbeterd internationaal kader voor beheer van de oceaan en heeft tot doel internationaal oceanonderzoek en het verzamelen, delen en behouden van gegevens te versterken. Het EU-beleidsniveau heeft de afgelopen jaren getracht wereldwijd zichtbare acties ter bescherming van de oceaan nieuw leven in te blazen. Dit genereert ook een nieuwe impuls voor actie

Tabel 1. Implementatie van acties in het kader van het Europees geïntegreerd maritiem beleid (niet-exhaustieve lijst).

Acties in het kader van het geïntegreerd maritiem beleid	
Thematische implementatie	Mededeling van de Commissie over de Europese strategie voor marien en maritiem onderzoek (COM (2008) 534)
	Kaderrichtlijn Mariene Strategie (2008/56/EG)
	Mededeling van de Commissie over windenergie op zee (COM (2008) 768)
	Mededeling van de Commissie over het EU zeevervoersbeleid (COM (2009) 8)
	Communicatie- en actieplan met het oog op de instelling van een Europese maritieme ruimte zonder grenzen (COM (2009) 10)
	Mededeling van de Commissie over mariene kennis 2020 (COM (2010) 461)
	EU-agenda voor duurzame blauwe groei voor het Oostzeegebied (SWD (2014) 167), goedgekeurd door de Commissie
	Mededeling van de Commissie over blauwe groei (COM (2012) 494) en innovatie in blauwe economie (COM (2014) 254) om het werkgelegenheids- en groeipotentieel van onze zeeën en oceanen benutten
	Mededeling inzake Geïntegreerd maritieme bewakingsysteem (COM (2009) 538); en Verordening (EU) nr. 1052/2013 tot instelling van het Europees grensbewakingsstelsel (Eurosur)
	Richtlijn 2014/89/EU tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke planning
	Mededeling van de Commissie over de ontwikkeling van de internationale dimensie van het geïntegreerd maritiem beleid van de Europese Unie (COM (2009) 536)
	Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) (Verordening (EU) nr. 1380/2013), in werking getreden in 2014.
	Gezamenlijke mededeling over internationale oceaangovernance: een agenda voor de toekomst van onze oceanen (JOIN (2016) 49)
Macro-regionale strategieën en actieplannen	Mededeling inzake de strategie van de Europese Unie voor het Oostzeegebied (Baltic Sea region) (COM (2009) 248)
	Mededeling inzake een geïntegreerd maritiem beleid voor beter bestuur in het Middellandse Zeegebied (COM (2009) 466)
	Strategie van de Europese Unie voor het Zwarte Zeegebied
	Mededeling van de Commissie over de ontwikkeling van een maritieme strategie voor het gebied van de Atlantische Oceaan (COM (2011) 782)
	Galway Statement on Atlantic Ocean Cooperation (2013); Atlantic Forum Action Plan (2013)
	Mededeling van de Commissie inzake de gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur (CISE) voor het maritieme gebied van de EU (COM (2014) 451)
	Mededeling van de Commissie betreffende de strategie van de Europese Unie voor de Adriatische en Ionische regio (COM (2014) 357)
	Gezamenlijke mededeling inzake een geïntegreerd EU-beleid voor het noordpoolgebied (JOIN (2016) 21)
Belém Verklaring (EU, Brazilië, Zuid-Amerika) over Atlantische Onderzoeks- en Innovatiesamenwerking (2017)	

binnen de wettelijke kaders. Zo organiseerde de EU in oktober 2018 de 5e editie van de internationale conferentie over de oceaan (*Our Ocean conference*) in Bali. Tijdens deze conferentie kondigde de EC aan 300 miljoen euro aan extra middelen vrij te maken om nieuwe initiatieven ter bescherming van de oceanen te financieren. Dit bedrag komt bovenop de 550 miljoen euro die een jaar eerder werd aangekondigd tijdens de conferentie in Malta.

DE ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

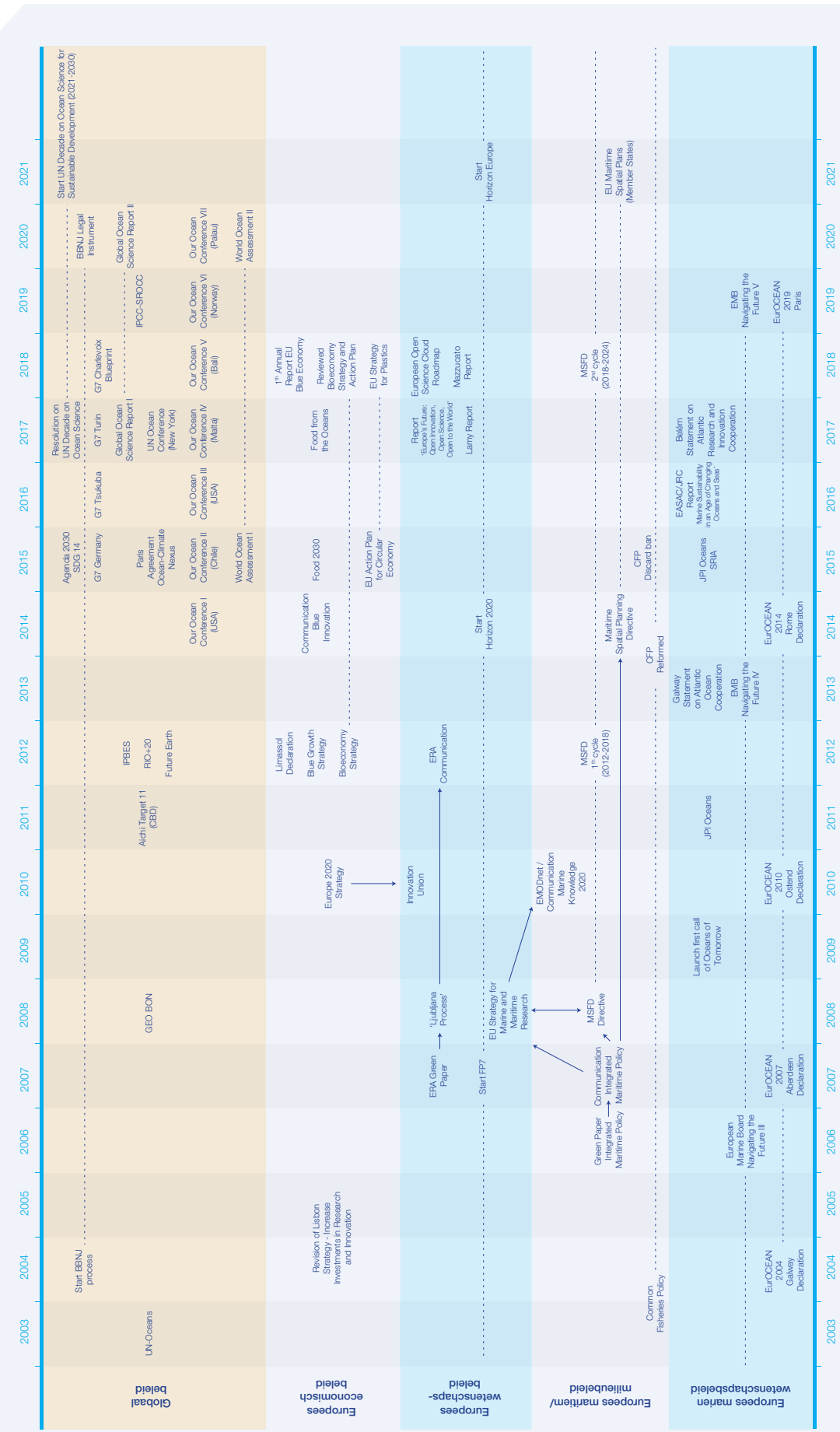
Verschillende commissies van het EU Parlement houden zich bezig met maritieme beleidskwesties. De interfractiewerkgroep 'Zeeën, rivieren, eilanden en kustgebieden' (*SEARICA*) heeft een lidmaatschap van meer dan 80 leden van het EU Parlement uit 19 lidstaten die op een geïntegreerde manier werken aan specifieke oceaans- en kustgerelateerde dossiers. Terwijl binnen de Europese Commissie DG MARE instaat voor de thematische coördinatie, is het in de Raad van de EU de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen die bevoegd is inzake GMB.

1.3.2 EU wetenschaps- en innovatie agenda voor een duurzaam gebruik van de oceaan

Wetenschap en technologische innovatie zijn essentieel om toenemende mariene activiteiten te verzoenen met duurzaamheidsdoelstellingen. De 'EU strategie voor marien en maritiem onderzoek' (*COM (2008) 534*), gecoördineerd door het DG Onderzoek en Innovatie (DG O&I), is een referentiekader voor de integratie en verzameling van kennis en coördinatie van prioritaire onderzoeksactiviteiten. Het DG O&I is verantwoordelijk voor het EU-onderzoeks- en innovatiebeleid en financieringsinstrumenten, bv. het huidige *Kaderprogramma Horizon 2020* (Verordening (EU) nr.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE ONTWIKKELINGEN BINNEN HET EUROPEES EN GLOBAAL MARIEN WETENSCHAPSBELEID 2003-2021

Figuur 5. Overzicht van enkele relevante ontwikkelingen in het Europese en globale maritieme/milieubeleid en marien wetenschappelijk beleid 2003-2021 (EMB en VLIZ).

1290/2013) (zie [Indicatorrapport Marien Onderzoek en Innovatie 2018](#), [Pirlet et al. 2018](#)). Het sluit aan bij de EU-strategie voor economische groei (Europa 2020) en innovatie (Innovatie-Unie), een van de zeven initiatieven binnen de Europa 2020-strategie. Het benadrukt de behoefte aan nieuwe vormen van governance op het gebied van onderzoek, gericht op een dialoog tussen wetenschappers, beleidsmakers, industrie en maatschappelijke belangengroepen (de 'quadruple helix'). Deze elementen vormen ook de pijlers van de [Ostend Declaration \(2010\)](#) en de [Rome Declaration \(2014\)](#) en van de implementatie- en financieringsmechanismen van het EU-wetenschapsbeleid.

STRATEGISCHE ONDERZOEKS- EN INNOVATIE AGENDA'S VOOR EEN DUURZAAM GEBRUIK VAN DE OCEAAN

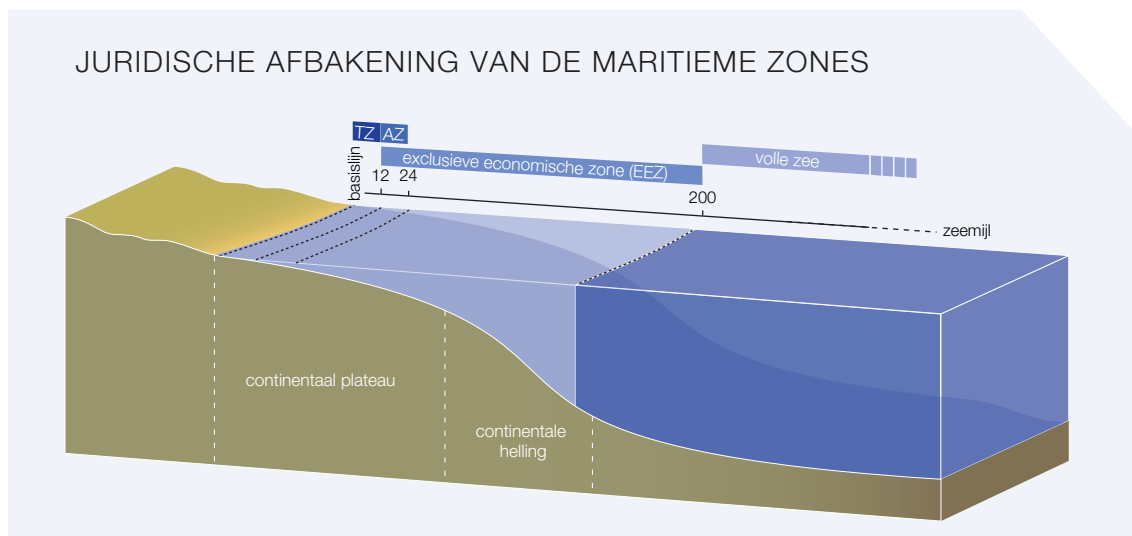
Oceaanonderzoek houdt inherent hoge kosten en onderzoeksfaciliteiten in die niet altijd toegankelijk zijn voor Europese onderzoekers. Het afstemmen van doelstellingen en het bundelen van beschikbare financiële middelen en capaciteiten vergemakkelijkt een effectieve aanpak van grote maatschappelijke uitdagingen. Het stimuleert de overdracht van wetenschappelijke informatie en kennis naar onderzoeks- en innovatieve toepassingen ([Navigating the Future IV](#), [European Marine Board 2013](#), [Rome Declaration 2014](#), [Mariene Kennis 2020](#)). Een aantal netwerken en consortia met een sterke vertegenwoordiging van Europese mariene onderzoeksgemeenschappen ontwikkelen strategische agenda's voor duurzaam gebruik van de oceaan (tabel 2).

Tabel 2. Pan-Europese mariene onderzoeksgemeenschappen met strategische agenda's ten behoeve van de Agenda 2030 (niet-exhaustieve lijst).

Organisatie	Beschrijving
European Marine Board (EMB)	Werkt op het raakvlak tussen marien onderzoek en marien/maritiem beleid; ontwikkelt <i>Position Papers</i> over onderzoeksprioriteiten en -strategieën voor Europees oceaanonderzoek, zoals Navigating the Future IV
European Ocean Observing System (EOOS)	Coördinatie van de inspanningen om de oceaan observatiecapaciteit van Europa te integreren en een systematische, collaboratieve aanpak voor het verzamelen van informatie over de toestand van de oceaan te bevorderen
EurOCEAN conferences	Platform voor de interface van het mariene onderzoeksbeleid op EU-niveau en in de lidstaten, waardoor Europese onderzoekers kunnen deelnemen aan de vormgeving van de EU-mariene onderzoeksagenda's door middel van de Galway Declaration (2004) , de Aberdeen Declaration (2007) , de Ostend Declaration (2010) en de Rome Declaration (2014) ; georganiseerd in samenwerking met de EC en de EMB
JPI-Oceans	Strategische onderzoeks- en innovatieagenda 2015-2020 (JPI Oceans 2015)
EFARO	Europese onderzoeksorganisatie voor visserij en aquacultuur
EuroGOOS	Europees globaal ocean observatiesysteem
MARS	Europees netwerk van mariene onderzoekstations
ESFRIs	Europees strategisch forum voor onderzoeksinfrastructuur (RI), een samenwerkingsverband tussen EU en lidstaten voor strategische planning en investeringen voor RI. België neemt deel aan de EMBRC, LifeWatch en de Ocean Thematic Component (OTC) van de ICOS
ICES	Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (<i>International Council for the Exploration of the Sea</i>), een netwerk van 20 lidstaten, die wetenschap en advies ontwikkelt ten behoeve van het duurzame gebruik van de oceanen en die internationale commissies (bv. OSPAR en HELCOM) adviseert en informeert
ASCOBANS	Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Oostzee, Noordoost-Atlantische Oceaan, Ierse en Noordzee richt zich op onderzoek en bescherming van kleine walvisachtigen en hun leefgebied
EUROMARINE	Europees marien onderzoeksnetwerk
EurOcean	Europees Centrum voor informatie over marien onderzoek en technologie, ontwikkelt informatiedatabanken met een focus op kennisoutput, onderzoeksinfrastructuur en publieksbereik

In de EU worden onderzoeksagenda's voornamelijk bepaald door de lidstaten en 88% van de publieke investering in onderzoek en ontwikkeling (O&O) wordt ontworpen, gefinancierd en geëvalueerd op nationaal en (sub)nationaal niveau ([Acheson et al. 2012](#)). *Joint Programming (JP)* biedt een coördinatieplatform aan de EU-lidstaten om nationale budgetten en onderzoeksmiddelen van onderzoeksorganisaties te poolen. Dit kan bv. door het opstellen van gezamenlijke onderzoeksagenda's en het afstemmen van de prioriteiten voor een langetermijnsamenwerking. Sinds 2009 werden 10 *Joint Programming Initiatives (JPI's)* gelanceerd, onder meer de *Healthy and Productive Seas and Oceans - JPI-Oceans*.

Specifiek voor de Noordzee is er nog geen gemeenschappelijke strategie ontwikkeld tussen de EU en de lidstaten, cf. de 'macro-regionale strategieën' in het kader van het regionaal beleid van de EU (DG REGIO), of de 'zeebekkenstrategieën' of 'maritieme strategieën' in het kader van het GMB (DG MARE) (Verordening (EU) nr. 1303/2013).

Figuur 6. Juridische afbakening van de maritieme zones zoals beschreven in het Zeerechtverdrag (TZ: territoriale zee, AZ: aansluitende zone).

Het gezamenlijke onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma [BONUS Joint Research and Development programme](#), gebaseerd op artikel 185 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU - TFEU), is ontworpen om aan de onderzoeks- en ontwikkelingsbehoeften van de Baltische Zee te voldoen en wordt gezamenlijk gefinancierd door de EU en de betrokken landen. Een samenwerking om BONUS uit te breiden in een *twinning* programma met de Noordzee (CSA BANOS) wordt in november 2018 gelanceerd, met steun van het EU Horizon 2020-financieringsprogramma.

EU INTEGRATIE VAN MARIENE DATA EN INFORMATIEVERZAMELING

Mariene Kennis 2020 (COM (2010) 461) – een onderdeel binnen het GMB – heeft tot doel mariene gegevens te ontsluiten uit verschillende bronnen die zijn opgeslagen in databanken verspreid over heel Europa, om een efficiënte toegang te verbeteren tot de op kwaliteit gecontroleerde mariene gegevens voor de industrie, beleidsmakers, het maatschappelijk middenveld en onderzoekers. Het doel is om de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde, duurzame producten en diensten te ondersteunen, kosten te besparen voor offshore-operatoren en nieuwe onderzoeken of campagnes te vermijden waarvoor reeds gegevens beschikbaar zijn, de kennis van de oceaan te vergroten en de risico's die gepaard gaan met het gebruik ervan te verminderen. De kern van Mariene Kennis 2020 is het Europese Marien Observatie en Data Network ([EMODnet](#)), dat bestaat uit meer dan 150 organisaties. EMODnet integreert mariene gegevens, dataproducten en metadata van verschillende bronnen, verwerkt deze volgens internationale standaarden en biedt via het centrale webportaal en zeven subportalen op uniforme wijze toegang tot thematische gegevens: bathymetrie, geologie, zeebodemhabitats, chemie, biologie, fysische parameters en menselijke activiteiten. De [EMODnet Sea Basin Checkpoints](#) of controlepunten beoordelen de beschikbaarheid, toegankelijkheid en toereikendheid van de huidige observatiegegevens op het niveau van de zes regionale zeegebieden, via een reeks gesimuleerde uitdagingen voor de gebruiker.

Informatiesystemen ter ondersteuning van sectorale EU maritieme beleidsinstrumenten:

- The *Data Collection Framework* voor het GVB ([DCF](#));
- De infrastructuur voor ruimtelijke informatie in Europese Gemeenschap ([INSPIRE-richtlijn](#));
- De gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur voor het maritieme gebied van de EU ([CISE](#));
- Het waterinformatiesysteem voor Europa (WISE) en [WISE-marine](#) voor de KRMS;
- Het biodiversiteitsinformatiesysteem voor Europa ([BISE](#));
- Het Europees platform voor Klimaatadaptatie ([CLIMATE-ADAPT](#));
- De monitoringsdienst voor het marien milieu ([CMEMS](#)), de mariene component van het COPERNICUS-initiatief (voormalig GMES);
- De [Europese Atlas van de zeeën](#), verhoogt de zichtbaarheid van het maritieme Europa.

Onder invloed van de 'Open Access' als maatschappelijke beweging kent het databeleid van de verschillende systemen een snelle ontwikkeling. In 2018 lanceerde de EC een routekaart voor het ontwikkelen van de *European Open Science Cloud* ([EOSC](#), SWD (2018) 83). EOSC wil het 'Open Science' concept en de digitale transformatie in

het onderzoek bewerkstelligen. Het heeft als doel de onderzoekers in de EU toegang te verschaffen tot alle publiek gefinancierde onderzoeksgegevens, over grenzen en disciplines heen. EOSC moet toegevoegde waarde creëren inzake schaal en interdisciplinariteit, en als hefboom dienen voor innovatie.

1.4 België: Federale en Vlaamse wetgeving en beleidsinstrumenten voor een geïntegreerd maritiem beleid

1.4.1 Marien ruimtelijk plan voor België

Het Belgisch marien/maritiem beleid wordt grotendeels gestuurd door internationale verdragen en beleidsinstrumenten, inclusief de Europese en regionale samenwerkingsverbanden (zie 1.1 Geïntegreerd beleid voor de oceaan en 1.2 Niet-VN verdragen). Conform het internationaal VN-Zeerechtverdrag (*UNCLOS 1982*), beschikken kuststaten over soevereiniteit in de territoriale zee en bepaalde soevereine rechten in de aansluitende zone, de exclusief economische zone (EEZ) en op het continentaal plat (zie figuur 6).

In uitvoering van het VN-Zeerechtverdrag werden in België twee belangrijke wetten goedgekeurd (*Somers en Maes 2011*):

- De wet betreffende de Exclusieve Economische Zone (EEZ) van België (EEZ-wet van 22 april 1999) en tot wijziging van de wet van 13 juni 1969 inzake de exploitatie van het continentaal plat;
- De wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (MMM-wet van 20 januari 1999, meermaals gewijzigd en laatst door de wet van 20 juli 2012).

Algemeen genomen, is de Belgische federale overheid bevoegd voor de meeste activiteiten die zeewaarts plaatsvinden van de basislijn, zoals onder meer het milieubeleid, scheepvaart en offshore energie. De Vlaamse overheid is, na de verschillende staatsvormingen, verantwoordelijk voor onder meer zeevisserij, scheepvaartbegeleiding, baggeren, loodsens, redding op zee, ruimen van wrakken en kustverdedigingswerken (zie *Maes et al. 2013* voor een overzicht van de bevoegdheidsverdelingen in mariene wateren en kustzone in België). Met het samenwerkingsakkoord van 8 juli 2005 tussen de federale staat en het Vlaams Gewest betreffende de oprichting en de samenwerking in een *structuur Kustwacht* werd een georganiseerd kader voor coördinatie en onderling overleg tussen verschillende beleidsdomeinen met betrekking tot de zee ingesteld (wet van 4 april 2006, decreet van 17 maart 2006).

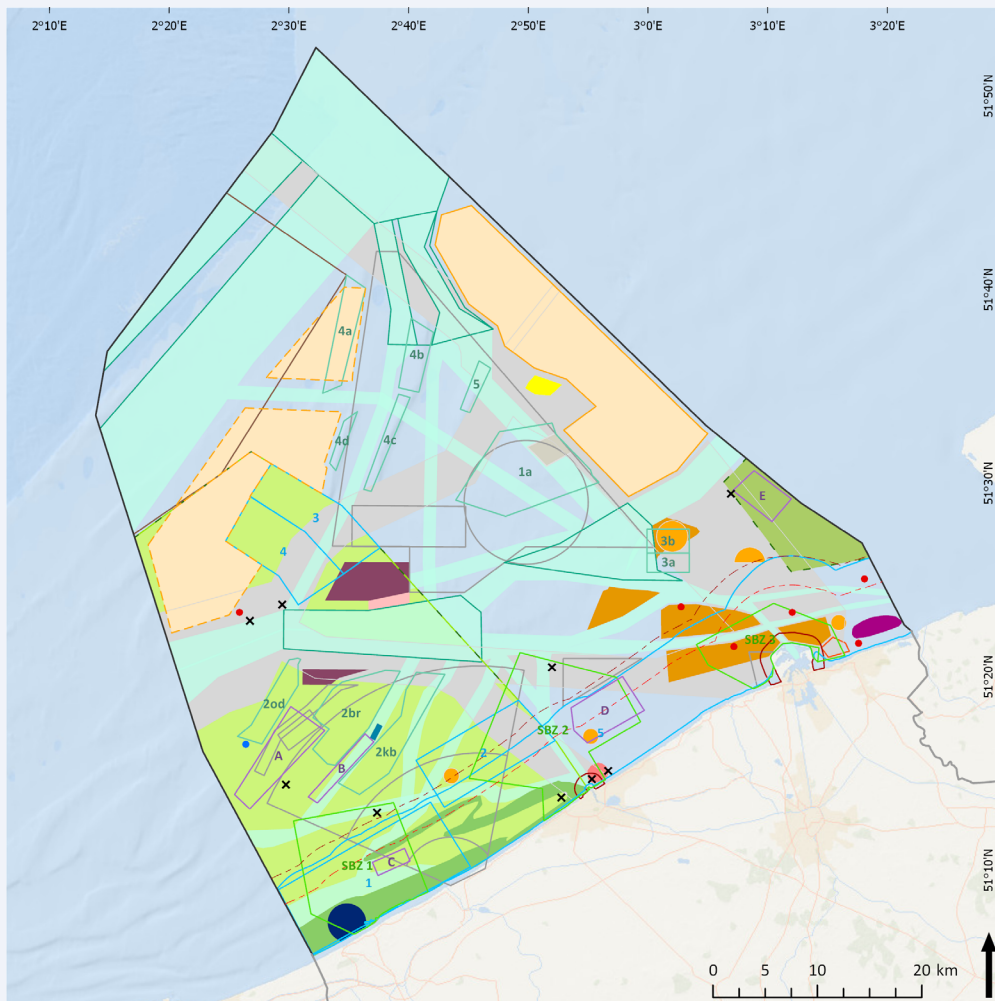
In 2003, werd een federale minister aangeduid met een coördinerende functie voor alle federale bevoegdheden op het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ). De minister (nu staatssecretaris) van Noordzee is ook bevoegd voor mariene ruimtelijke planning (MRP) (*Pecceu et al. 2016*). In België introduceert de wet van 20 juli 2012 betreffende de organisatie van de mariene ruimtelijke planning het concept van MRP in de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu. De focus van de wet ligt op het planningsproces, de stakeholderparticipatie, het openbaar onderzoek en de strategische milieueffectenbeoordeling. De wet definieert het MRP als 'een plan dat de gewenste ruimtelijke driedimensionale en temporele structuur van de menselijke activiteiten organiseert, op basis van een langetermijnvisie en aan de hand van duidelijke economische, sociale en ecologische doelstellingen'. De wet verleent aan het MRP een bindend karakter en stelt een zesjaarlijkse herziening voorop. Door middel van het KB van 13 november 2012 heeft de koning de procedure voor de aanneming van een MRP, de procedure voor een tussentijdse wijziging en de instelling van een Raadgevende Commissie (samengesteld uit alle bevoegde federale en Vlaamse overheidsinstanties) met adviesbevoegdheid ingesteld. Het MRP wordt eveneens door de koning vastgesteld, bij een besluit na overleg in de ministerraad.

Doordat het BNZ een beperkt marien gebied is dat volledig omsloten wordt door de EEZ van de naburige lidstaten, is het doelmatig en duurzaam inzetten van ruimte en het uitwerken van een langetermijnvisie voor ruimtegebruik op zee potentieel onderhevig aan de beleidskeuzes en het beheer van de mariene gebieden van de omliggende lidstaten. Om die reden stelt het KB dan ook een verplichting in om een grensoverschrijdend overleg te organiseren om zo afstemming met de buurlanden te verzekeren.

België beschikt sinds 2014 over een wettelijk verankerd marien ruimtelijk plan (MRP) (KB van 20 maart 2014, zie ook *Maes en Seys 2014, Van de Velde et al. 2014*). Het KB omvat naast de vaststelling van het MRP, de volgende informatie:

- *Bijlage 1*: Ruimtelijke Analyse van de Belgische zeegebieden;
- *Bijlage 2*: Langetermijnvisie, doelstellingen, indicatoren en ruimtelijke beleidskeuzes;
- *Bijlage 3*: Acties tot uitvoering van het marien ruimtelijk plan;
- *Bijlage 4*: Kaarten.

GEÏNTEGREERDE VISIEKAART VOOR HET BNZ (2020-2026)

Legende

— Belgisch deel van de Noordzee	Projectzone mariene innovatielocatie	Zone hernieuwbare energie
- - - - Zeemijl 3	Zone testeiland	Uitbreidingszone haven
- - - - Zeemijl 4,5	Zone voor kabels en pijpleidingen	Scheepvaart
□ Projectzone	RAMSAR	Scheepsrouteringsysteem
□ Zone bodemintegriteit	Natura2000-netwerk	Zone voor storten van baggerspecie
□ Zone voor aquacultuur	Vlakte van de Raan	Vervangingszone baggerstorten
□ Zone voor aquacultuur en passieve visserij	Vogelrichtlijngebied	Monitoringgebied
x Erkende scheepswrakken, met ruimtelijke beschermingsmaatregelen	Vlaamse Banken	Exploratietoneel nieuwe zandwinningsgebieden
• meetpaal	Ankergebied	Controle- of exploitatiezone
• radartoren	Te vermijden gebied	Munitiestortplaats Paardenmarkt
■ Testzone zeevering	Zone voor een installatie voor het transport van elektriciteit	Zone voor militaire activiteiten
■ Kalibratiegebied akoestische instrumenten		

Deze coördinaten kunnen nog onderhevig zijn aan wijzigingen t.o.v. van de finale versie.

Figuur 7. Geïntegreerde visiekaart voor het BNZ (MRP 2020-2026, openbare raadpleging 2018). De coördinaten gebruikt voor deze kaart kunnen nog wijzigen aangezien het plan nog niet definitief is.

Het huidige marien ruimtelijk plan (2014) loopt voor een periode van zes jaar en voorziet in een juridisch coördinerend kader voor alle activiteiten op zee. In februari 2017 startte het herzieningsproces om tegen 2020 een nieuw MRP goed te keuren dat het ruimtegebruik in het BNZ plant tot 2026 (figuur 7). Het ontwerp van het nieuw MRP (2020-2026) was in openbare raadpleging van 29 juni tot en met 28 september 2018. Gezien het plan nog niet definitief is, kunnen er uiteraard nog wijzigingen optreden ([MRP 2020-2026, openbare raadpleging 2018](#)). In 2017 liep ook een proces voor de ontwikkeling van de langetermijnvisie Noordzee tot 2050 (zie ook thema **Natuur en milieu**). De langetermijnvisie Noordzee 2050, ontwikkeld door de Noordzeeraad ([De Backer 2017](#)), wordt beschouwd als een geïntegreerde visie, terwijl het MRP als instrument dient om deze visie te realiseren. De dynamiek van de Noordzeeraad werd verdergezet in de [Think Tank North Sea](#): een neutrale en ongebonden entiteit waarin wetenschap, beleid, middenveld, industrie en maatschappij zich buigen over thema's met betrekking tot de Noordzee. De denktank vertrekt vanuit de wetenschap (trekkers zijn KBIN-OD Natuur en VLIZ) en zoekt aansluiting bij de grote maatschappelijke uitdagingen (zie [Maes et al. 2013](#) voor een overzicht en traject van MRP in België, en de themahoofdstukken van de **Kennisgids Gebruik Kust en Zee 2018** ([Devriese et al. 2018](#)) voor specifiek ruimtegebruik in het MRP naar gebruikersfunctie).

Vergunningen en milieueffectenrapportages (MER) zorgen voor een afstemming van de verschillende gebruikersfuncties in het BNZ. Het KB van 7 september 2003 en het KB van 9 september 2003 introduceerden een procedure voor het bekomen van een vergunning en de plicht tot het uitvoeren van een milieueffectenbeoordeling (MEB) voor activiteiten die vallen onder artikel 25 van de wet van 20 januari 1999. Om een vergunning te verkrijgen moet de aanvrager een MER opstellen en bij de aanvraag voegen. Deze MER schat de impact in van de voorgestelde activiteit en voorziet waar nodig in alternatieven. Op basis van de MER en de aanvraag maakt de Operationele Directie Natuurlijk Milieu (KBIN-OD Natuur) een MEB op. Deze MEB is het wetenschappelijk advies over de vergunningsaanvraag. Vervolgens wordt dit advies doorgestuurd naar de Dienst Marien Milieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Deze dienst kan zijn advies bijvoegen, waarna het dossier wordt voorgelegd aan de bevoegde minister voor een finale beslissing. De commerciële visserij, het wetenschappelijk onderzoek op zee en de scheepvaart zijn niet onderhevig aan deze vergunnings- en MEB-verplichting.

1.4.2 Duurzaam beheer van de menselijke activiteiten op zee

België heeft sinds het begin van de jaren '70 haar marien beleid gevoerd conform de resoluties van de internationale conventies die het heeft ondertekend en de Ministeriele Noordzeeconferenties (zie **1.2 Niet-VN verdragen**). Het merendeel hiervan blijft tot op heden van kracht. Met de implementatie van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS) en de definitie van de Goede Milieu Toestand (GMT) werd een juridisch bindende grondslag gelegd voor de ecosysteembenadering, eerder reeds door OSPAR geïntroduceerd. De draagkracht van het mariene ecosysteem wordt sindsdien wettelijk bepaald aan de hand van de GMT in de KRMS (zie ook thema **Natuur en milieu**).

Menselijke activiteiten op zee moeten worden uitgevoerd in overeenstemming met de eis tot bescherming en instandhouding van het mariene milieu en het concept 'duurzaam gebruik van mariene goederen en diensten'. De juridische omzetting van de KRMS in nationale wetgeving, is een hoeksteen voor de coördinatie van MRP binnen het BNZ. Naast de juridische omzetting (KB van 23 juni 2010) werden in de periode 2010-2012 volgende stappen uitgevoerd:

- Een initiële beoordeling van de staat van het mariene milieu (2012);
- Een analyse van de belastende en beïnvloedende factoren en menselijke activiteiten (2012);
- Een socio-economische analyse van de gebruikers van het BNZ en van de, aan de aantasting van het mariene milieu verbonden, onkosten (2012);
- Een omschrijving van de GMT en vaststelling van milieudoelen (2012).

Deze elementen dragen bij tot het opstellen van een definitie van GMT (2012) waaraan alle mariene activiteiten vanaf 2012 getoetst worden. In het kader van de zesjarige cyclus van de KRMS ([Maes et al. 2013](#)) werden deze analyses herzien en de ontwerprapporten werden in juni 2018 ter publieke raadpleging voorgelegd ([Belgische Staat 2018](#) en [Belgische Staat 2018b](#), openbare raadpleging). Een actualisering van de socio-economische analyse van het gebruik van de Belgische mariene wateren in het kader van de KRMS werd gepubliceerd in 2018 ([Volckaert en Rommens 2018](#)).

In het BNZ zijn drie vogelrichtlijngebieden en één habitatrichtlijngebied aangeduid. Menselijke activiteiten die plaatsvinden binnen deze gebieden en een mogelijks significante impact kunnen hebben op deze gebieden, dienen de zogeheten passende beoordeling te ondergaan. Hierbij worden de milieueffecten van de activiteit afgetoetst met de instandhoudingsdoelstellingen die bepaald zijn voor de gebieden in kwestie (zie ook thema **Natuur en milieu**).

1.4.3 Geïntegreerd beheer van kustgebieden

Geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) wordt in de Europese lidstaten voornamelijk gestimuleerd door de 'Aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa' (2002/413/EG). De 'GBKG aanbeveling' biedt als beleidskader een gemeenschappelijke visie en standaard voor alle lidstaten. De aanbeveling volgde op een reeks Europese charters en besluiten gericht op ruimtelijke planning en bescherming van de kustlijn, en kwam er naar aanleiding van *Hoofdstuk 17* van Agenda 21 (*Maelfait et al. 2013*).

Een geïntegreerd beheer leidt tot een meer kwalitatief en duurzaam beleid, en is volgens wetenschappelijk onderzoek ook kostenbesparend (*EC 2000*). In het eerste Belgische Aanbevelingsrapport *GBKG 2006* worden een aantal aanbevelingen gedaan om het kustbeleid gezamenlijk en duurzaam aan te pakken. In het Belgische aanbevelingsrapport *GBKG 2010* worden de realisaties ten opvolging van deze aanbevelingen verder toegelicht voor de periode 2006-2010. In een terugblik op 20 jaar gebiedsgerichte werking in West-Vlaanderen (*Mees en Lescrauwaet, 2016*) wordt het GBKG-instrument en de impact aan een kritische blik onderworpen.

Vanuit diverse perspectieven en gebruikers werd initiatief genomen omtrent de ontwikkeling van de kustzone, wat ook aan bod komt in de verschillende themateksten, bijvoorbeeld:

- Het *Complex Project Kustvisie* ontwikkelt een langetermijnaanpak voor de bescherming van de Vlaamse kust, tot 2100 (Vlaamse overheid, startbeslissing in december 2017);
- Ecosysteemvisie Vlaamse Kust (*Van der Biest et al. 2017a*): ecosysteemdienstenanalyse (op basis van de CICES v4.3 classificatie van ecosysteemdiensten) met het oog op de ontwikkeling van de langetermijnvisie 2100 (zie thema *Veiligheid tegen overstromingen*).

De Belgische kustwateren behoren tot het Internationale Stroomgebiedsdistrict van de Schelde dat beheerd wordt door de drie gewesten, de federale overheid alsook Frankrijk en Nederland (zie thema *Schelde-estuarium*). De internationale coördinatie vindt plaats via de Internationale Scheldec commissie (i.e. Scheldeverdrag), terwijl de nationale afstemming gebeurt via het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) (samenwerkingsovereenkomst van 5 april 1995), getrokken door de federale overheid. Voor een uitgebreid overzicht van de relevante instanties en regionale, tri- en bilaterale verdragen voor het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) en aanpalende estuaria wordt verwezen naar de publicatie *Marien Beleid – Beleidsinstrumenten en Wetgeving 2018* (*Verleye et al. 2018*).

Referentielijst wetgeving

Overzicht van de relevante wetgeving op internationaal, Europees, federaal en Vlaams niveau. Voor de geconsolideerde Europese regelgeving wordt doorverwezen naar [Eurlex](#), de nationale regelgeving kan geraadpleegd worden via het [Belgisch Staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#).

Internationale overeenkomsten, verdragen, conventies, etc.		
Titel	Jaar afsluiting	Jaar inwerkingtreding
Internationaal Verdrag tot regeling van de walvisvangst	1946	
Overeenkomst inzake samenwerking bij de bestrijding van verontreiniging van de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen (Bonn Akkoord)	1969	1983 (EU)
Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels (Ramsar)	1971	1975
Verdrag van Barcelona inzake de bescherming van het mariene milieu en de kustzones	1975	1976
Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee (UNCLOS)	1982	1994
Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR)	1992	1998
Verdrag inzake de bescherming van de Zwarte Zee tegen vervuiling (Verdrag van Boekarest)	1992	1994
Verdrag van Rio de Janeiro inzake biologische diversiteit (CBD)	1992	1993
Verdrag ter bescherming van het mariene milieu in het Oostzeegebied (Verdrag van Helsinki)	1992	1998 (EU)
Overeenkomst van Parijs inzake klimaatverandering (Parijs Akkoord)	2015	2016

Europese wetgeving		
Titel	Jaar	Nummer
Mededeling van de Commissie: Een geïntegreerd maritiem beleid voor de Europese Unie	2007	575
Mededeling van de Commissie: Windenergie op zee - Er is actie nodig om de doelstellingen van het energiebeleid voor 2020 en verder te realiseren	2008	768
Mededeling van de Commissie: Een Europese strategie voor marien en maritiem onderzoek : een coherent kader voor de Europese onderzoeksruimte ter ondersteuning van het duurzame gebruik van oceanen en zeeën	2008	534
Mededeling van de Commissie: Mededeling en actieplan met het oog op de instelling van een Europese maritieme ruimte zonder grenzen	2009	10
Mededeling van de Commissie: Strategische doelstellingen en aanbevelingen voor het zeevervoersbeleid van de EU tot 2018	2009	8
Mededeling van de Commissie: Naar de integratie van de maritieme bewaking: Een gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur voor het maritieme gebied van de EU	2009	538
Mededeling van de Commissie: Ontwikkeling van de internationale dimensie van het geïntegreerd maritiem beleid van de Europese Unie	2009	536
Mededeling van de Commissie over Mariene Kennis 2020: mariene gegevens en observatie voor slimme en duurzame groei	2010	461
Europa 2020 – een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei	2010	2020
Mededeling van de Commissie: Ontwikkeling van een maritieme strategie voor het gebied van de Atlantische Oceaan	2011	782
Mededeling van de Commissie over Blauwe groei Kansen voor duurzame mariene en maritieme groei	2012	494
Mededeling van de Commissie over innovatie in blauwe economie om het werkgelegenheids- en groeipotentieel van onze zeeën en oceanen benutten	2014	254
Mededeling van de Commissie: Een beter situationeel bewustzijn dankzij nauwere samenwerking tussen autoriteiten voor maritieme bewaking: volgende stappen in het kader van de gemeenschappelijke gegevensuitwisselingsstructuur (CISE) voor het maritieme gebied van de EU	2014	451
Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn)	1992	43
Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Kaderrichtlijn Water)	2000	60

Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn Mariene Strategie)	2008	56
Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn)	2009	147
Richtlijn tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke planning (MRP-Richtlijn)	2014	89

Belgische en Vlaamse wetgeving

Afkorting	Titel	Dossiernummer
KB van 7 september 2003	Koninklijk besluit houdende de procedure tot vergunning en machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2003-09-07/32
KB van 9 september 2003	Koninklijk besluit houdende de regels betreffende de milieu-effectenbeoordeling in toepassing van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2003-09-09/30
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand	2010-06-23/04
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden	2010-06-23/05
KB van 13 november 2012	Koninklijk besluit betreffende de instelling van een raadgevende commissie en de procedure tot aanneming van een marien ruimtelijk plan in de Belgische zeegebieden	2012-11-13/07
KB van 20 maart 2014	Koninklijk besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan	2014-03-20/03
Wet van 11 mei 1995	Wet houdende goedkeuring van het Verdrag inzake biologische diversiteit, en Bijlagen I en II, gedaan te Rio de Janeiro op 5 juni 1992.	1995-05-11/61
Wet van 20 januari 1999	Wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	1999-01-20/33
Wet van 20 juli 2012	Wet tot wijziging van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, wat de organisatie van de mariene ruimtelijke planning betreft	2012-07-20/39

